

י"ש ר"ע קצר בין אדר לניסן שהטבע צוה"ל כ"כ פה, הוא שופע חייט שיכור ומבושט - איך
שיופי יכ"ל לרפא! נסער ומשלה ומתי' ניצוצות - אק צוד ר"ע ייב"ל ויבהי, כי הנה
מש"ליו כבר הקי"ץ ניצת - קצר פה כ"כ כק האביב. קצר וחט"ף ושור את ה"לכ לחשוב שהוא
תכ"ף ידעק, מבטו רק נפקח אק התחיל ללבלב - רק ניתן ל"י ותכ"ף נל"קח. אביב צול -
ימיט וסוצר וסופו - כבר כתוב בצ"ל ניצניו, אב"ל הוא מסתחרר כפרפר במצופו, וכמהו -
נצחי בצניו. קצר וחט"ף ושור את ה"לכ לחשוב שהוא תכ"ף ידעק, מבטו רק נפקח אק
התחיל ללבלב - רק ניתן ל"י ותכ"ף נל"קח. ואת ואני היוצעים ונורא הדבר שרק הוא לא -
צד כמה קצריט החייט, החייט הקצריט שניתנו לו. נדיה ונסער ומכאיב קצר פה כ"כ כק
האביב. " (כתב דויד גרוסמן לזכר בנו אורי).

קצר כל כך וצריך לנצל אותו ככל האפשר. לכן זהו כבר הסיור השני באפריל, ועוד בנוסף הזדמן לנו
לחזות בריכוז הפריחה היפה של בן הסחלב הצריפי והסחלב הקדוש ליד עבדון. ולמי שעוד לא הספיק
וגם כדי שנזכור לחזור לשם בשנים הבאות: "איך מגיעים? נכנסים לעבדון עד צומת גפן-תאנה ופונים
ימינה ברח' הגפן. ברח' מונפורט פונים שמאלה ונוסעים עד סוף הרחוב. פניה קלה ימינה ושמאלה
יביאונו ליציאה מהישוב ונסיעה (צפונה) בכביש לכיוון יערה. קצת יורדים ואז מתחילים לעלות. נוסעים עד
עמוד מתח גבוה כשמימין לעמוד - חוות לולים עם שער כחול מסוגן. משמאל לעמוד - פניה בדרך כורכר.
פונים בדרך כורכר זו שמאלה, נוסעים עוד כ- 400 מ' עד אחרי עיקול "S" כשמימין יש הסתעפות של
דרך עפר לפני המטעים. מחנים את הרכב. בהליכה ימינה בתוך גריגה יש בעיקר סחלב קדוש ומעט בן-
סחלב צריפי. המשך הדרך בה נסענו עוברת ליד מטע אבוקדו. לאחר כ- 150-200 מ' כשמימינו מטע
אבוקדו, עושה הדרך פניה שמאלה. לאחר הפניה, משמאל לדרך (עוברים מעל צינור מים) מגיעים
לשטח גריגה ובקרחות בין השיחים שפע סחלבים: כאן בעיקר בן סחלב צריפי הפורח בורוד עמוק ומעט
סחלב קדוש". (כתבו אמית וגד). נ.צ. 1674-2733.

ב- 19.4.13 נפגשנו - 34 איש - במורדות הר אדיר עם אמית וגד. וכמו שרק אביב יודע, הרגשנו על עורנו
את חילופי מזג האוויר. כולנו יצאנו בגשם מהבית תוך הבטחה שמזג האוויר עומד להשתפר, וכך היה -
מגשם, קור, רוח וערפל שהיו מנת חלקנו בתחילת הסיור עברנו למזג אויר נוח יותר. אמנם התכנית
שונתה קצת, אבל מזל שלא דחינו, היה נפלא, אוירה נהדרת לטיול.
השארנו חלק מהמכוניות בסיבוב הפילבוקס ועלינו לתצפית החדשה המנציחה את מלחמת לבנון השנייה
והרוגיה. דרך העפר החדשה אמנם כבושה ומתאימה למכוניות אך היא סגורה עם שער. כך שללא תיאום
- נכים ומוגבלים אינם יכולים להגיע למקום. גם אוטובוסים אין אפשרות להעלות להר - אין מקום לסובב
את האוטובוס. על ה"דק" עם השלטים התקבצנו סביב אדם זיו שבמלחמת לבנון השנייה היה לוחם נח"ל.
אדם סיפר את סיפורו האישי מקיץ 2006. רשמים וקורות אישיים ללא תמונה כוללת של הכוחות. הסיפור
כולו רשום על השלטים בתצפית. אדם צייר תמונה מאד עגומה, תיאור של רצף כשלים בכל הרמות, ציור

של מלחמה אומללה מנקודת ראות צה"לית. (אם תרצו לפגוש את אדם באווירה מתוקה יותר, תוכלו לבקר אצלו ב"בזזה" - הגלידריה שלו בתרשיחא). תודה לאדם על המור"ק שהעביר כצעיר ל"זקנים", ללא ניסיון ליפות את הדברים הקשים. השיחה הזאת הייתה בערפל כבד ללא ראות. רק לאחר שתיית תה צמחים חם ומפשיר שהכינו עבורנו אמית וגד, התחיל הערפל להתפוגג וליצור קרעים דרכם יכולנו להציץ לנוף בעזרת אמית. נזכירכם כי זאת "התצפית" לגיזרה המרכזית של דרום לבנון - בקעת רומייש, בינת ג'בל, מארון א-ראס ועוד.

המשכנו לעלות לכיוון הפסגה. כאן ליד הבסיס יש שרידי ארכיאולוגיה. נמרוד גצוב סיפר על המקום: בשנות השבעים כאשר חפרו לבניית המוצב עלו על השרידים. נעשתה חפירת הצלה מהירה ומצומצמת על ידי הארכיאולוג דייב דיוויס. דיוויס גילה כאן מצודה ענקית 80X80 מטר מתקופת הברזל א'. המצודה מוקפת חומת סוגרים וסוללת הגנה דמויית חלקלקה. עיקר החרסים הם כאמור ברזל א' (מקביל ל: חצור 12, דן 6 ועוד). נמצאו קנקנים פיניקים. ממצא מיוחד הוא מקוש ברזל עם פחמן (מחוסם) שנמצא מתחת לרצפה של חדר הפינה בחומת הסוגרים. זהו פריט הברזל הקדום ביותר בארץ. עד כאן הממצא ומכאן מתחילות התהיות!! הממצא הזה מוזר בעיקר כי לא היו בארץ בתקופה הזאת ביצורים. על כך היו שטענו שבספר יהושע ט"ו יש תיאור של "מבצרי הצידים" שלטענתם אלו הם הצורים, ופה היה מבצר צורי. מאוחר יותר קמו אנשים שטענו שאין הגיון במקוש מראשית הברזל, מקוש שמתאים ברמתו החומרית לתקופה ההלניסטית. אחר כך הסתברו דברים לכיוון של בלאגן בתיארוך השכבות בחפירה. לסיכום יש כאן מצודה ענקית עם סימן שאלה ענק לא פחות.

התחלנו לרדת על השביל היורד מההר ומסומן ירוק, מדרגה אחת מתחת למוצב. יש כאן ריכוזי סחלבים שהבולט ביניהם בעונה זו הוא הסחלב האנטולי, שפורח בצבע סגול ורוד עז ויש לו נקודות חומות על העלים. חלון בחורש לכיוון מזרח מגלה את עמק פער בואך סאסא. גד נתן סקירה על העמק המיוחד ועל סחלבים: עמק פער הוא עמק סגור ללא מוצא למים. הוא נוצר בהתמוטטות קארסטית - הר שהתמוטט לתוך עצמו - דולינה. כל מי הגשם שיורדים בתוך הדולינה נבלעים בבלוע / בולען.

משפחת הסחלבים - משפחה צעירה שהתמחתה ברמאות. ישנם גם סחלביים תמימים שנותנים גמול. ישנם כמה שיטות של רמאות: דמיון לצמח בעל צופנים וצוף - הסחלב האנטולי למשל מבליט מאד את הדורבן, זהו סימן מוכר ביחסי חרקים ופרחים לנוכחות של צוף. שיטה אחרת היא השיטה המינית - אצל הדבורניות יש חיקוי של צורה וגם של ריח של דבורה. זה מושך את הזכרים של הדבורים היחידאיות (לא את דבורי הדבש). מוכרים בארץ כ- 450 מיני דבורים יחידאיות, ההערכה מדברת על אלף. יש גם שיטת רמאות ספציפית - סחלבן החורש הוא חקיין של לוטם מרווני. שיטה נוספת מיוצגת על ידי בן חורש גדול - הוא מחקה אתר הטלה של כנימות. זה מושך זבובים אוכלי כנימות שמטילים בתוכו. לאחיו - בן החורש רחב העלים - יש משטח מבריק שנראה כמו נוזל, צוף, אבל הוא יבש. באוסטרליה יש מינים שעובדים על תוקפנות - דמיון לחרק זכר, כך שזכרים יתקפו, וכאשר הם יתנו את המכה תשתחרר אבקה. משפחת הסחלבים היא המשפחה הגדולה ביותר במינים, כארבעים אלף מינים. המשפחה השנייה בגודלה היא משפחת הדגניים כשתיים עשרה אלף מינים. אם במשפחה של רמאים יש כל כך הרבה

מינים, זה מראה שכדאי וטוב להיות רמאי. זוהי השקעת אנרגיה נמוכה מזו שמשקיעים הפרחים נותני הגמול. אבל מסתבר שבהתאמה יש ירידה באחוזי ההצלחה של ההאבקה - רק 10-15%. זה מעלה שאלות ביולוגיות מרתקות: כמה אחוזי רמאים באוכלוסייה מאפשרים לאוכלוסייה להמשיך להתקיים? מהי נקודת שיווי המשקל? איך נשמר שיווי המשקל? ומה קורה אצל החרק? האם החרק "נדפק" מהרמאים? ומכיוון שהאבולוציה מתקדמת גם אצל החרקים, ברור שיהיה יתרון לחרק שיבחין בין הפרח הרמאי לפרח הרגיל. למה זה לא קורה? מה ההבדל בין רמאות, גניבה ושוד? המערכת היא הדדית. גם החרקים מרמים. בתפוח סטארקינג יש לקיחת צוף על ידי דבורים מבלי לגעת באבקנים. הדבורים הצעירות והלא מנוסות נכנסות לפרח דרך האבקנים, ואז הם לומדות שאפשר להגיע מהצד יותר נוח - זאת גניבה. הפתרון - מכניסים את הכוורות בהדרגה, כך יש כל הזמן דבורים לא מנוסות.. בלוע-הארי יש הרבה צוף. דבורי דבש לא מסוגלות להיכנס, דבורי בומבוס ודבורי עץ גדולות כן. הדבורים למדו (כמו צופיות בהיביסקוס) לעשות חתך צדדי ישר למחסן הצוף. זה שוד או פריצה. בגניבה לא נהרסת המערכת של הפרח. בשוד היא נהרסת. בציפורנית נפוחה למשל, הגביע נפוח כדי להגן כנגד פריצה מהצד. שנק החורש - השם מרמז על טפילות. הוא גדל כמעט תמיד מתחת לאלון מצוי, אך הוא לא נצמד לשורשים של האלון, הוא חי על חומר רקב - ספרופיט.

חזרנו למכוניות וירדנו מהר אדיר אל מטע התפוחים של סאסא ואל הגב של מערת פער כדי לחזות בצמח הנדיר חמשן זוחל.



צמח ממשפחת הורדניים בעל עלה מחומש אונות - PENTATILA. זהו המקום היחידי בתחום הקו הירוק שבו הוא גדל. הוא נמצא בגולן ובחרמון בכמה נקודות, ליד בולענים או בתוך דולינות. על החרמון יש מין נוסף של חמשן. הסוג גדל באלפים ובהימלאיה - על הרים גבוהים: יש לו דרישה להיות מכוסה בשלג למשך תקופה. המין המקומי שלנו צריך להיות מוצף במים. כאן בעמק ומערת פער מתקיימת הדרישה, כי כאשר יש אירוע גשם משמעותי הבולען לא מצליח לנקז את כל המים, והשטח מסביב מוצף. זו הסיבה שהצמח קשור לבולענים / בלועים. בחרמון יש פרפר נדיר - הספרית החמשן - שהוא ספציפי לצמח ומטיל את ביציו רק על החמשן. כאן עוד לא נראה עד כה הפרפר.

סיימנו במערת פער. ירדנו לבור. בולען או בלוע זו לא תופעה נדירה, אבל, כאן היא הכי מפותחת בארץ. הבולען היא תופעה הפוכה ממעיין. לאן זורמים כאן המים? גיאולוגית יש כאן שיפוע לכיוון צפון ללבנון. גם הוטה היא בלוע, אבל מנוון, במהלך הזמן קרו שינויים שמנעו מהמים להמשיך לזרום אליו, הוא נותק ממקורות המים.

עמק פער הוא אגן ניקוז של 4 קמ"ר. בחורפים או אירועים גשומים במיוחד רק צמרות העצים נראים מעל המים. לאחרונה זה קרה בינואר האחרון, וכביש הצפון היה מוצף ונסגר לכמה ימים. מנחם ואמית הוסיפו כי מערת פער נקראה בפי הערבים "שיח' ואהיב" על שם משפחה סאסאית, והמקום היה מקודש לתושבי האזור, מה ששמר עליו מיד הכורת.

לפני שנפרדנו התכבדנו בכיבוד שהבאנו. זה נחמד ונעים לסיים כך סיור. זו מתכונת שצריכה להפוך למסורת. (והמבין יבין).

תודה לאמית בירן וגד איש-עם על הסיור. כן ירבו.